

İFTİRA VE DEDİKODUNUN KÖTÜLÜĞÜ

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ۖ

Muhterem kardeşlerim!

Fertler ve cemiyetler arasında cereyan eden dertlerimizden biri olan iftira ve dedi-kodunun kötülüğünü her birimiz devamlı surette göz önünde tutarak bu hastalığın tedavisi yolunda gayretler sarfetmeliyiz. Müslüman, her yerde ve her zaman mücâhittir. Her Müslüman Allah'ın emirlerine, Resûlünün sünnetlerine aykırı gördüğü zararlı şeylerle, — münasip yollarla — mücadele etmekle mükelleftir. Müslüman olan her fert, bu vazifesini idrak eder ve devamlı olarak tatbikini elden bırakmazsa öyle fertlerden teşekkül eden cemiyet de dâimâ huzur içinde yaşar.

Şurasını kabul etmek lâzımdır ki, her insan az çok hatalıdır. Hataların hepsini tamamen kaldırmak mümkün değildir. Bize düşen vazife, önce kendimizden başlayarak ıslah yolunu tutmak, hareket ve konuşmalarımızı mümkün olduğu kadar Hak yolunda ayarlamak ve başkalarını da ıslaha dâvet etme ehliyyet ve itimadını kazanmak sûretiyle acele etmeden, heyecana kapılmadan, ümitsizliğe düşmeden sürekli gayret sarfetmektir. Kötülükle mücadele yalnız vâizlere, hocalara bırakılmamalı her Müslüman kendi çapında âzamî gayretini sarfetmelidir.

Bu konumuzda, mücadele edeceğimiz kötülüklerden birini ele almış bulunuyoruz. Bu hususta kafalarımızı şöylece işletelim ve başkalarının kafasını da işletip ikna yoluyla onlarda gördüğümüz iftira ve dedi-kodu hastalığını tedaviye çalışalım :

Şimdi, düşünelim! Yapmadığı bir suçun cezasını çekmek kimin râzı olacağı şeydir? Aramızda, başkasının kabahatını memnuniyetle sırtına yükleyecek bir kimse bulabilir miyiz? Adaletin tatbiki için her suçun kendi sahibinde görülmesi ve böylece isbat edilmesi şart değil midir? İşlenen bir suçun, o suçu işleyen tarafından kabul edilmesi, suçsuzların emniyet ve selâmette yaşamalarının te'mini değil midir? İşlenen suçun inkârı ve başkalarına atılması, emniyyetin ihlâli ve cemiyet nizamının karışması değil midir? Kendisi tarafından işlenen bir kötülüğün, başkasına atılması, o kimsenin

mânevî hayatına bir darbe değil midir? Başkasının suçu ile lekelenmeğe, cemiyet arasında şerefimizi kaybetmeğe, maddî hayatımızı zedelemeğe hangimiz tahammül edebiliriz?.. Aldığımız netice, «her suç, kendi sahibinde görülmelidir.»

Başkasına, kendi işlediği suçu yükleyen kimse, muhakkak surette daha ağırını yüklenmiş olacaktır. Onun suçu ile ızdırıp içinde çırpınan kimsenin içinden doğacak olan bed-duâlar, âhlar, vâhlar asıl suçun sahibi olan müfteri için az yük müdür? Sonra aleyhine harekete geçilerek hayatının tehlikeye düşmesi küçümsenecek bir yük müdür? Dünya hayatını, güçleştiren bu yüklerden başka âhiret hayatını ağır azaplarla yıkmak, Cenâb-ı Hakk'ın lûtuft ve ihsanından mahrum kalmak az yük müdür?

İşte, muhterem kardeşlerim Allahu Azîmu's-şan, Kur'ân-ı Kerîm'inde şu âyet-i kerîme ile bizlere bu hakikatı beyân ediyor :

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَزِمْ بِهِ بَرِيئًا فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ۖ

«= Kim, bir hatâ veya bir günah kazanır da sonra onu bir suçsuzla atarsa o, bir iftira ve açıkça bir günah yüklenmiştir.» Hiç bir zaman bu âyeti hatırmızdan çıkarmıyalım.

İnsanlara ezâ vermek çeşit çeşittir. İftiranın vereceği ezâ, ayrıca bir ehemmiyet taşır. Bu çeşit ezâ, hayatın manevî ve rûhî tarafını yakalar, hiç bir ilâçla tedavisi mümkün olmayan gönül yarası açar. Gönülde açılan bu (iç sızısı) adını verebileceğimiz yara, bedeni de çalışmaz hâle getirir. Nihayet bir ferdin hayatı felce uğratılmış, bir âilenin bir uzvu çürümüş, bir cemiyetin bir köşesi yıkılmış olur. Böyle bir hareketin doğru olabileceğini kim söyleyebilir? Hangi akıl ve mantık kabul edebilir? Bu çeşit ezalar, eziyet görenleri hırpalamakla kalmaz; eziyet verenlerin dünya ve âhirette sırtlarından atamıyacakları ezici birer yük hâline gelir. Bakınız : Allhu Teâlâ böyle ezâ verenlerin âkıbetini nasıl anlatıyor :

وَالَّذِينَ يُوذُّونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا كَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

«= Erkek mü'minler ile kadın mü'minleri yapmadıkları bir şey (kötülük) yüzünden incitenler de muhakkak bir iftira ve açıkça bir günah yüklenmişlerdir.» Bu âyeti de dinledikten sonra, bizlerin böyle bir yolsuzlukta bulunmanızın ne dereceye kadar doğru olabileceğini siz takdir buyurun.

Yapılan kötülüğün çoğu, sebebi bilinmemekten ileri gelir. Fakat iftiradan doğacak kötülüğün sebebi, bilinmeyecek bir şey değildir. En durgun bir akıl dahi iftiranın kötü netice vereceğini kavrar, iftira yapılmakla hiç bir şeyin halledileceğine inanmaz. Aynı zamanda karşılaşacağı her söze kapılı-vermez. Kendisine gelen her haberi tetkik eder, aslı olup-olmadığını anlar

ve iftiraya da meydan vermemiş olur. İftira adını alan bu kötülük çeşidi ile mücadele yollarından biri de her duyduğumuza aslını anlamadan inanmaktır. Aslı-astarı, sebebi bilinmeyen şeylere inanmak birçok zulümlere yol açar. Kendi suçlarını da iftira gibi göstermeye yeltenerek temize çıkmaya çalışanlar olur. Böylece iftira adı altında bir çok haksızlıklar, dedikodular zuhur eder. Bu gibi yerlerde de hataya düşmemek için Cenâb-ı Hakk'ın şu âyeti celîlesini iyi okuyalım :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُمْ نَادِمِينَ ﴿٥٥﴾

«= Ey îmân edenler! Size bir fâsık bir haber getirirse düşünün, tahkik edin! (aksi halde) bilmeyerek bir zümreye çatarsınız da yaptığınıza pişmanlar olursunuz.» Pişmanlık fâide vermez. Her işin, her sözün, her hareketin başında düşünmek ve tedbir almak gerekir. Pişmanlık çıkmazında şaşırmadan önce iyi düşünmeli ve icâbeden tedbir alınmalıdır. Daha önceden alınacak tedbirler, vukûu muhtemel bir çok kötülükleri önler. Duyduğumuz bir haberi tahkik etmek, onun üzerinde durmak da bir tedbirdir; kötülüğe meydan vermemek üzere bir hazırlıktır; İftira felâketinin önüne set çekmek, fitne alevinin üstüne bir su âkıtmaktır.

Herhangi bir iftira, bir fitne ve dedikodu yapılırken ve bir kötülük mü'minler arasına yayılırken bizim geriden bakmamız, seyirci kalmamız, bu kötülüğe iştirak etmemiz demektir. Nasıl ki bir yangın çıktığı zaman hep oraya koşar, o yangını söndürmeye çalışır, söndüremezsek itfâiyyeye haber verir, başka yardımlar sağlamaya çalışırsak bu gibi, alevi görünmeyen ve fakat ateşi her yeri kasıp-kavuran iftira, fitne ve dedikodu yangınında söndürülmesi için var kuvvetimizle çalışmalıyız. Kendi gücümüz yetmiyorsa başka çarelere başvurmalıyız, ilgili yerlere, selâhiyetli makamlara haber vermeliyiz. Bu gayretleri sarfetmek, bizim borcumuzdur. Terki câiz olmayan ferâiz-i dîniyyemizdir. Bu borcumuzla ilgilenmemek, seyirci kalmak, böyle kötülükleri sevmek, halk arasına yayılmasından zevk almak demektir. Bakınız kardeşlerim! Cemiyet nizâmının önemine işaretle halk arasına kötülüğün yayılmasını sevenler hakkında Rabb'imiz Teâlâ ne buyuruyor :

وَالَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

«= İman edenler içinde kötülüğün yayılıp duyulmasını sevenler yok mu, onlara dünyada da âhirette de acıklı azap vardır. Allah bilir, siz bilemezsiniz.»

Allahu Azîmü's-şân, azâbın hem dünyada hem de âhirette olacağını beyân ediyor. Âhiretteki azap, duygumuz ve îmânımızla anlıyacağımız şeydir. Onun keyfiyetini etraflıca orada anlıyacağız, — Allah göstermesin — onun

acısını orada duyacağız. Bizim için önce dünya azabını anlamak, âhiret hazırlığını tam yapabilmek için bir şart sayılabilir. İftira, dedikodu, fitne ve herhangi bir kötülüğün cemiyet arasına yayılması, o cemiyeti teşkil eden fertler arasında itimat bırakır mı? Onların hayatını güçleştirmez mi? Onları birbirine düşürmez mi? Bir takım cinayetlere sebebiyet vermez mi? Kiminin kabire, kiminin hastahane, kiminin hapishaneye gitmesine, kiminin de mahkemelerde sürünüp husûmetler arasında bir takım tehlikeler karşısında hayatının zehirli bir azâba boğulmasına sebep olmaz mı? Hattâ daha genişleyerek bir milletin birbirine düşmesine, düşmanlar ayağı altına geçmesine, nihayet — Allah korusun — yeryüzünden silinmesine yol açmaz mı? Şimdi bu durum içinde âhiret hazırlığı nasıl yapılabilir, Cennetin yolu nasıl tutulabilir? Siz düşünün, siz cevap verin!

Benim cevâbım, dünya huzuru, dünya ile ilgili ihtiyaçlar te'mîn edilmeden âhiret hazırlıkları yapılamaz. Çünkü bütün ibâdetler, tâatlar, zikirler, hayırlar, hep dünyada yapılır, sıhhat ve selâmetle yapılır.

İftira ve dedikodular, çok kere intikam almak için yapılır. İntikam hissi, en kötü, en mezmum bir histir. Bu his, daha ziyade câhillerde görülür. Tahsil görmüş, terbiye almış, ahlâk ve fazîlet zînetini takınmış, olgunluk mertebesine erişmiş kimselerde böyle bir düşüklük görülmez. Onlar ancak vakar ve şerefleri ile yaşar, böyle aşağılık harekete rıza göstermezler. Sırası gelmişken buna işâret etmeden geçemiyeceğim: Herşeyden önce câhillik ve terbiyesizlikle mücadele etmeliyiz. Bunu yapamazsak, başkasını lekelemekten zevk duyanların artmasını önleyemeyiz.

«En başta ve en sonda gelen mücadele, cehâlet ve terbiyesizlik mücadelesidir.» Her türlü kötülüğün önlenmesi, buna dayanır.

Bir şey'i yıkmak kolay, yapmak zor... Bir iftirayı yapmak kolay da yıkmak zor... Her şeyi dağıtmak kolay, toplamak zor... Sözü yaymak da pek kolay, fakat onu toplamak ne kadar zor, o kadar zor... Her şeyi kirlendirmek kolay, temizlemek zor... Bir iftira ile bir kimse lekelenir, kirlenir. Fakat bu leke ne ile silinir, bu kir ne ile yıkanır?

Dil, öylesine tarifi güç bir uzuvdur ki her iyilik onunla yayılır, her kötülük de onunla serilir. İdâresi iyi yapılırsa, bütün kötülükleri gömer, iyilikleri güneş gibi parlattır. Ya idâresi iyi yapılamazsa, bütün iyilikleri söndürür, kötülükleri fırladık gibi döndürür. Bunun idâresi de yine «tahsil ve terbiyeye» dayanıyor vesselâm... Tahsil yapılır, terbiye ihmâl edilirse bu tehlike daha da artar. Çünkü tahsil dili döndürür, ifâde kabiliyetini artırır, fakat bu dil, bu ifâde iyi-kötü demez.

Dedikodunun kötülüğü mâlûm. Bunu yapan da dil. Amma o dili döndüren ne? Belli. İç arzular. Bu arzular nereden geliyor? Aldığımız terbiyeden. Şu halde yorulmalıyım. İş dönüyor dolaşıyor yine terbiyeye geliyor...

Hüseyin KALELİ